

1. DIES PREVIS I JUDICI

1.1. PANORÀMICA PRÈVIA

El judici a la Mesa Nacional d'Herri Batasuna es va celebrar pocs mesos després de la mort de Miguel Ángel Blanco Garrido. Per tant, enmig d'un clima polític molt crispat i en ple auge polític i mediàtic de l'*Espíritu de Ermua*, encara que el recital de Las Ventas i el progressiu distanciament del PNB i EA el va refredar una mica.

Aquest apartat no pretén ser una aproximació històrica al judici, summament difícil per dos motius: d'una banda, la proximitat cronològica i, d'una altra, la falta de material al nostre abast. És obvi que encara no tenim la suficient distància temporal per a percebre tots (o la gran majoria) dels fets significatius. I en el nostre cas tenim, a més, un altre problema: no disposem de tot el material periodístic existent. Per això, ens centrarem en el tractament que van dispensar diversos diaris al judici i a la sentència, i en els comentaris posteriors. Lamentablement no tenim el material, molt interessant sens dubte, que proporcionarien els informatius de les diferents televisions i ràdios ni les molt útils tertúlies televisives i radiofòniques, un material de primera per a comprovar el clima mediàtic que van crear els mitjans de comunicació per a abordar el judici.¹

La nostra anàlisi s'ha dut a terme a partir de la lectura de set diaris: *Avui*, *El Correo*, *Diario Vasco*, *El Mundo*, *El País*, *El Periódico de Catalunya* i *La Vanguardia*. Segurament crida l'atenció que no apareguin dos diaris: *ABC* i *Egin*. La raó de l'exclusió és que són els més marcats ideològicament. Només en comptades ocasions utilitzarem l'*ABC* amb l'objectiu de mostrar la unanimitat de la premsa en alguns aspectes entre els citats mitjans de comunicació.

Això ens porta a enunciar la característica principal dels mèdia que hem analitzat: la formulació d'un discurs únic. Aquest discurs es pot comprovar fàcilment si tenim en compte el número d'articles que defensen explícitament la innocència de la Mesa de HB abans de la vista oral o durant la celebració del judici. Cap. El mateix passa si busquem quants defensen la no-culpabilitat de la Mesa. També cap. Fixem-nos que el discurs sobre la no-culpabilitat de la Mesa podria assumir que segurament és culpable, però que surt absoluta perquè no hi ha proves suficients en contra seva. El màxim que es troben són manifestacions de dubtes. Per descomptat, els dubtes existents no són sobre la condemna *penal* dels fets, sinó sobre l'encaix dels fets amb els articles que tenen a veure amb col·laboració amb banda armada dels Codis Penals de 1973 i de 1995.

Una altra característica que apareix sovint és l'absència sistemàtica de la presumpció d'innocència dels acusats. La manifestació màxima d'aquesta característica és l'absència en moltíssimes ocasions de l'adjectiu *presumpte*, *presumpta* o *presumptes*, segons els casos.² Aquesta absència lèxica, que implica una interpretació de la realitat, comporta

¹ Tanmateix, cal tenir en compte que una part significativa del discurs dels tertulians apareix a la premsa ja que un gran nombre escriu als diaris. En aquest sentit, la retroalimentació del discurs periodístic, o la seva autoreferencialitat, és molt elevada.

² Tanmateix, la simple aparició d'aquest adjectiu no garanteix el respecte a la presumpció

una conseqüència ineludible: la presumpció de culpabilitat dels acusats. I de la presumpció de culpabilitat a la culpabilitat només hi ha un estret marge que es recorre ràpidament

En un editorial, després d'arribar a la conclusió que els membres de la Mesa d'HB no poden ser innocents o, dit d'una altra forma, són culpables, es demana als jutges que es limitin a aplicar estrictament l'ordenament jurídic existent.

El corol·lari de tot el discurs no és un altre que la quasi total inexistència de crítiques globals a la sentència condemnatòria del Tribunal Suprem. Únicament un article d'Enrique Gimbernat en *EM*, un altre de Javier Ortiz en el mateix diari i una doble col·laboració de Miguel Castells en *CE*, que va ser un dels advocats que va defensar la Mesa Nacional d'Herri Batasuna.

Tot el que hem dit fins ara es va conjugar amb una altra característica unànimement especificada: la premsa estudiada volia un judici ràpid. La tàctica defensiva dels advocats de la Mesa Nacional de HB en l'inici del judici sembla que va intranquil·litzar més d'un periodista.

Aquesta rapidesa per liquidar el judici, com a mínim, crida l'atenció. Hi havia molta pressa, per tant, per arribar al vist per a sentència i, conseqüentment, a la sentència.

1.2. PROTAGONISTES SENSE VEU

Tots els manuals de periodisme insisteixen reiteradament que són molt importants els protagonistes de la notícia i que, en conseqüència, hi han d'aparèixer. Així, seria sorprenent que un personatge públic (sobretot, si és del món polític) que tingués un judici no sortís en alguna de les pàgines de la premsa, ni que fos rosa.

Els protagonistes de les notícies tenen veu. Ara bé, la simple lectura de la premsa permet descobrir un fet incontestable: no hi ha cap entrevista a cap dels 23 membres de la Taula Nacional d'Herri Batasuna ni als seus advocats en tota la premsa estudiada.³ No

de innocència dels acusats perquè el text de la notícia pot anul·lar l'efecte que en principi produeix l'ús d'aquest adjectiu. Estaríem, doncs, davant d'ús merament retòric del recurs a la presumpció d'innocència.

³ Javier Ortiz, *EM*, 11 d'octubre, *Dos clases de terroristas*, pàg. 2, afirma:

Lo estamos viendo a diario. Los mismos diarios, las mismas radios y las mismas cadenas de TV que no cederían ni un minuto de su tiempo para que HB se soltase su rollo, entrevistan largo y tendido a los promotores y encubridores de los Gal, dan cancha continua a sus coartadas y hablan de sus recusaciones como si va ser ran iniciativas serias y no mero filibusterismo procesal. ¡Si hasta les piden sus opiniones sobre la política antiterrorista que debe seguirse!

tenim, per tant, la seva versió dels fets. És més: no hi ha versió alternativa dels fets que es jutgen. Encara que no era la primera vegada que un judici no tenia la versió de l'altra part. En aquest sentit, el judici contra Mikel Otegi, que finalment va ser absolt per un jurat popular, va ser un precedent. Totes les cròniques sobre el *cas Otegi*, des de les que descrivien els fets fins a les de les jornades de la vista oral, són una bona mostra del que és un tractament d'uns fets, que, d'altra banda, van ser, en la seva majoria, contrastats pericialment.⁴ En aquest cas, com en tots, cal distingir entre ètica i justícia. Com tots sabem, una actitud èticament reprovable no sempre mereix una condemna jurídica. I també sabem tots que un mateix fet presumptament delictiu pot tenir resultats més o menys divergents segons la perícia de l'advocat defensor. O de l'advocat acusador.

En aquest sentit, una conclusió a què permet arribar el tractament informatiu és el fet que els protagonistes del judici no eren tinguts per subjectes de la notícia. Un exemple paradigmàtic va ser el programa radiofònic *Els Matins de Josep Cuní* dirigit per l'esmentat periodista a COM Ràdio.

Durant una hora i mitja va entrevistar polítics de tots els partits. De tots els partits menys un: no va aparèixer cap dirigent d'HB ni cap dels advocats defensors. Així, tothom va tenir dret a opinar sobre HB menys els seus representants o els seus advocats.

1.3. EL GOVERN ESPANYOL NO FA VALORACIONS DELS PROCESSOS NI DE LES SENTÈNCIES JUDICIALS

Des de mesos abans del judici es va anar creant un clima desfavorable a la Mesa Nacional d'Herri Batasuna, que es va refermar després de la mort de Miguel Ángel Blanco. El 8 de maig, Mayor Oreja va fer a Onda Zero la primera d'una sèrie de declaracions contra la Mesa d'Herri Batasuna:

El ministro del Interior, Jaime Mayor Oreja, declaró ayer, en relación con la petición del fiscal para los miembros de la Mesa Nacional de HB, que tienen la certeza moral de que éstos tendrían que estar en prisión "no ocho años, sino bastantes más", aunque para eso hace falta, precisó, que exista la certeza judicial. "Tenemos que afrontar con normalidad las decisiones de la Justicia. HB es simplemente una tapadera de ETA, pero respetaré la voluntad de los tribunales" declaró a Onda Cero.

El 13 de juliol de 1997, Pedro J. Ramírez va escriure:

El diferent tractament informatiu del GAL i d'ETA és digne d'un estudi detallat. Reafirmant el que diu Ortiz, durant les vistes orals i després de les sentències del "*cas Marey*" i del "*cas Lasa-Zabala*", s'han entrevistat condemnats o, en el seu defecte, els seus advocats.

⁴ Una narració amena i molt instructiva a Eva Forest, *¿Proceso contra el jurado?*, Editorial Hiru, Hondarribia, 1998.

No se trata de ilegalizar Herri Batasuna, sino de hacerles la vida todo lo incómoda que sea posible a sus militantes y sobre todo a sus gerifaltes. Sin recurrir ni al GAL ni a la pena de muerte, pero reformando las leyes que haga falta para endurecer la sanción penal de sus conductas y sobre todo aplicando las vigentes con tan extrema dureza como sea técnicamente posible. Tendremos una primera oportunidad cuando se produzca, tras el verano, el juicio contra la Mesa Nacional de HB por colaboración con banda armada. A nada que exista el más mínimo resquicio para aplicarles ese tipo delictivo – y el instructor de la causa ya lo ha estimado así- la sociedad entera debe animar a los jueces del Supremo a mostrarse impecables y enviar a prisión durante el mayor tiempo legalmente establecido a esta caterva de individuos sin entrañas.⁵

EP es feia ressò d'una informació interessant:

El juicio de la Mesa nacional de HB por complicidad con la banda terrorista ETA por ceder sus espacios propagandísticos en la campaña electoral de 1996, se ha convertido en el centro de atención política para el Gobierno. En el Ministerio del Interior existe la convicción de que una sentencia ejemplar suponga, además de una respuesta a la demanda de justicia expresada estos días en la calle, una muestra de vulnerabilidad de la dirección de HB que, hasta el momento, ha salido impune de todos los conflictos judiciales. Y de, ese modo, se contribuya a su aislamiento político iniciado en los ayuntamientos y en Parlamento vasco.

El presidente del Gobierno trazó ayer la estrategia de su Gobierno ante el terrorismo: defensa del aislamiento político de Herri Batasuna, al que contribuiría una sentencia ejemplar contra su Mesa nacional, y al que ya está contribuyendo las movilizaciones sociales y el apoyo de las medidas complementarias que supone el endurecimiento de las leyes contra la violencia callejera.⁶

El fragment transcrit recull perfectament la importància que tenia per al Govern espanyol el judici a la Mesa Nacional de HB i com, a parer seu, calia una “sentencia ejemplar”.

Posteriorment van prendre el relleu José María Aznar i Jaime Mayor Oreja. El president del Govern espanyol va dir coses com les següents:

El ministro repitió las recientes palabras de Aznar -repetidas ayer por el propio presidente desde la tribuna del Congreso- en el sentido de

⁵ [Pedro J. Ramírez](#), EM, 13 de juliol, *HB debe pagar por esto*, pàg. 3.

⁶ Luis R. Aizpeolea, EP, 22 de juliol de 1997, *Aznar pide al Supremo que “la ley se cumpla con todas sus consecuencias” en el juicio a HB*, pàg. 14.

que el Gobierno quiere que "se aplique la ley, pero toda la ley, no sólo una parte de ella".⁷

El sintagma "toda la ley" que usa el ministro no té cap sentit jurídic ja que la llei o s'aplica o no, però no es pot aplicar parcialment. El que realment demanava el ministre era una aplicació dura de la llei, amb el que això comporta, és a dir, una sentència condemnatòria per a la Mesa Nacional.

També fornim al lector dos testimonis de què va dir Aznar el dia 21 de juliol:

Aznar también pidió al Tribunal Supremo que asuma sus responsabilidades para hacer cumplir la ley en el juicio contra los miembros de la mesa nacional de HB, a partir del próximo 6 de octubre. [...]

Aznar, a su vez, hizo las referidas manifestaciones ayer en la Moncloa, en una rueda de prensa conjunta junto al primer ministro croata, Zlatko Matesa, con quien se entrevistó después de haber recibido a los componentes del consistorio de Ermua. El alcalde de esta población, Carlos Todorika, dijo a su vez en otra comparecencia informativa en la Moncloa que esperaba oír un "aplauzo estruendoso" cuando el Supremo aplicase la ley a los dirigentes de HB. [...] Aznar subrayó una vez más que el Gobierno está convencido de que lo principal es el mantenimiento de una actitud colectiva firme ante los violentos. Pero dentro de ello cada cual tiene su parcela de responsabilidad según las funciones que ejerza. "Todo el mundo -dijo- tiene sus obligaciones que cumplir", y enumeró al Gobierno, los jueces, los fiscales, los países amigos y los medios de comunicación. Según Aznar, de poco vale la actuación política o la ayuda internacional "si al mismo tiempo no viene acompañada por la asunción correspondiente de responsabilidades en la aplicación de la ley por parte de los jueces". El presidente del Gobierno respondía así a una pregunta sobre el próximo juicio contra la mesa nacional de HB. "Respecto a ese juicio -afirmó- yo sólo pedir, que se cumpla la ley, y con eso estar, muy tranquilo. Pero todos los ciudadanos van a saber que la ley se cumple, todos, y especialmente aquellos ciudadanos que amparando la violencia o cometiendo actos violentos se han creído que la ley no iba con ellos se equivocan". El Supremo juzgará a la mesa nacional de HB por colaboración con banda armada a raíz de la utilización en campaña electoral de unos vídeos de propaganda de ETA.⁸

⁷ José María Brunet, LV, 18 de juliol, *Gobierno y PSOE exigen a los jueces que sean más contundentes contra los violentos*, pàg. 11.

⁸ José María Brunet, LV, 22 de juliol, *Aznar tiende la mano del Gobierno a quienes crucen la línea y deserten del entorno etarra*, pàg. 11. Amb el subtítol següent: "El presidente exhorta al Supremo a aplicar la ley en el juicio contra la dirección de HB".

El Gobierno espera una sentencia ejemplar de la Sala Segunda del Tribunal Supremo contra la Mesa nacional de Herri Batasuna (HB) el próximo 6 de octubre. Al Ejecutivo le parece un paso esencial en el aislamiento del brazo político de ETA. EL Presidente del Gobierno, José María Aznar, se dirigió a los magistrados del Supremo para expresarles su confianza en que “se determinen en derecho las consecuencias legales que esperan los españoles” de ese juicio. Aznar afirmó, en una reunión con la Corporación municipal de Ermua (Vizcaya) que espera que “la Ley se cumpla con todas sus consecuencias”.⁹

El 3 de agosto *LV* va publicar una entrevista feta a José María Aznar. A continuación en reproduim el fragment clau:

- ¿Cree que el juicio contra la mesa nacional de HB puede ser importante en la lucha contra el terrorismo?

- Sin duda. Es muy importante tener en cuenta varios factores. En primer lugar, la consolidación y el prestigio de los marcos institucionales vigentes. Que se note la unidad de los partidos democráticos en el País Vasco. Y el segundo factor importante es el prestigio de la ley. Los ciudadanos tienen que saber que la ley se aplica, y que no deja de cumplirse para unos porque tienen capacidad de amenaza o de que sus amenazas provoquen unos resultados de muerte o de intimidación. Por tanto, tienen que saber que la ley se cumple estrictamente para todos. Y más aún. Ése es uno de los mensajes fundamentales que los ciudadanos nos han dejado con sus movilizaciones. Es decir: cumplan ustedes la ley, y toda la ley, porque tienen nuestro respaldo. Pero cúmplase. Y por tanto, los miembros de la mesa de HB deben ser y serán sometidos a juicio y naturalmente yo acataré la sentencia que determine el Tribunal Supremo. Pero sin duda será una sentencia importante para la lucha antiterrorista, por la valoración de los ciudadanos, e importante en sí misma. Desde luego, el Gobierno cumplirá su obligación, que es la que corresponde a que los ciudadanos tienen en cuenta la garantía que la ley se cumple, claramente. Nada fuera de la ley, pero lo que hay en la ley se cumplirá.

- ¿La exhortación a que la ley se cumpla debe entenderse como que, a su juicio, existe una base sólida para la condena de los miembros de la mesa de HB?

Lo diré de distinta manera. Yo no puedo entrar en lo que es la determinación de percepciones objetivas de unos hechos sometidos a una decisión judicial, porque eso corresponde a los jueces. Pero sí, evidentemente, quiero decir que todo el peso de la ley caiga sobre la mesa nacional de Herri Batasuna. Lo espero, y confío en ello. Pero a partir de ese momento, la responsabilidad es de los miembros del Tribunal Supremo.

⁹ Luis R. Aizpeolea, EP, 22 de julio, *Aznar pide al Supremo que “la Ley se cumpla con todas sus consecuencias” en el juicio de HB*”.

Certament, el fragment de l'entrevista és instructiu. En primer lloc, ens trobem amb una estructura discursiva que posteriorment tornarem a trobar. Després d'afirmar que “naturalmente yo acataré la sentencia que determine el Tribunal Supremo”, a continuació manté que “Sin duda será una sentencia importante para la lucha antiterrorista, por la valoración de los ciudadanos, e importante en si misma”. És evident quina serà la sentència que acatarà amb naturalitat el president del Govern espanyol. Encara hi ha més: posteriorment canvia l'estructura discursiva. Primer condemna i després espera que el Suprem jutgi.

Així, afirma que “quiero decir que todo el peso de la ley caiga sobre la mesa nacional de Herri Batasuna. Lo espero, y confío en ello. Pero a partir de este momento, la responsabilidad es de los miembros del Tribunal Supremo.” El més cridaner, des del punt de vista lèxic, és la utilització que caigui “todo el peso de la ley”, que, òbviament, és molt distint que caigui “el peso de la ley”. Amb la utilització del determinant *todo*, Aznar manifesta clarament que vol un judici en què se apliqui tota la duresa que permeti la llei a la Mesa Nacional de HB.

Abans de l'inici de la vista oral, i just el dia que començà, van continuar els comentaris:

En este contexto, la expresión de opiniones prosiguió ayer imparable. Uno de los muchos líderes políticos que hablaron fue el ministro del Interior, Jaime Mayor Oreja, que se mostró convencido de que el Supremo "va a estar a la altura de las circunstancias en lo que pueda significar el estricto cumplimiento de la ley". [...] Por su parte, el portavoz de Justicia del PP, Andrés Ollero, señaló a Servimedia que el juicio puede ser "muy positivo" porque así los ciudadanos podrán comprobar que "las leyes sí sirven para combatir a ETA". Dio así por hecho que los dirigentes de HB no se librarán de una sentencia condenatoria [...].¹⁰

El titular del ministeri de Treball, Javier Arenas, va afegir: “La justicia actuará como tiene que hacerlo”.¹¹

La ministra de Justicia, Margarita Mariscal, va ser més explícita en les seves opinions i assegurà que estava segura “de que los jueces van a utilizar todo el rigor, el peso y la grandeza de la ley” en el proceso contra los 23 dirigentes de HB.¹²

Cal assenyalar que les declaracions són de gent destacada: tres membres del govern espanyol. Entre ells, dos directament afectats pel conflicte basc, el ministre de l'Interior

¹⁰ Redacció de Madrid, LV, 6 d'octubre, *El proceso llega precedido de una polémica entre PP y PNV sobre cuál debe ser su desenlace*, p.Àg. 11.

¹¹ Aitor Guenaga, EP, 6 d'octubre, *HB: “Los jueces del Supremo tienen miedo a nuestra respuaquesta”*, pàg. 16.

¹² Redacció de Madrid, EPC, 7 d'octubre, *El Gobierno respalda a los jueces*, pàg. 3.

i la ministra de Justícia. Les declaracions mereixen, indubtablement, ser tingudes en compte i pretenen un mateix objectiu: la condemna de la Mesa de HB. D'aquesta manera, l'ús d'expressions com “los jueces estarán a la altura de las circunstancias” i que els jutges ha d'aplicar “todo el rigor, el peso y la grandeza de la ley” són peticions explícites perquè el tribunal dicti una sentència condemnatòria. Això es complementa amb la frase “La justicia actuará como tiene que hacerlo”. El que acaba de completar el quadre és Andrés Ollero, el portaveu de Justícia del PP. Per la seva banda, Carmelo Barrio incideix en la mateixa línia:

El popular Carmelo Barrio cree que la iniciativa de la coalición [el intento de difusión del vídeo de ETA] confirma que “ETA y Herri Batasuna son la misma cosa y que hay que perseguirla por ello”.¹³

També reproduïm la citació d'un periodista:

Pero que [la condena a la Mesa de HB] sea conveniente no implica que se deba presionar al tribunal. Algunos líderes del PP quizás han ido un poco lejos. El propio Aznar afirmó, al calor del asesinato de Miguel Ángel Blanco, que debía caer sobre HB "todo el peso de la ley". Pero si abogar por una "pena ejemplarizante" sería poco recomendable, es inadmisibile que dirigentes del PNV, como Arzalluz, acusen al PP de presionar al Supremo o, caso de Egibar, digan lisa y llanamente que no hay base legal para una condena de HB.

L'autor del text és Juan Tapia, subdirector llavors de *LV*. El periodista estableix una subtil i hàbil diferència: les pressions al Suprem per a demanar la condemna de la Mesa de HB són *poc recomanable(s)*, mentre que les pressions al Suprem per a demanar l'absolució de la Mesa de HB són *inadmissible(s)*. Es tracta, doncs, de pressions de molt distint tipus i, en conseqüència, percebudes de manera diferent pel periodista. Tot això coincideix amb la idea que la sentència condemnatòria és *convenient*. Per tant, la seva opinió sobre la sentència que ha de dictar l'alt tribunal espanyol és clara.

Finalment, uns dies després de l'inici del judici, Mayor Oreja va oferir la seva versió en *ABC*:

Yo no soy juez. Pero es importante subrayar que no estamos haciendo un juicio político a un comportamiento de HB. Yo tengo hace mucho tiempo la certeza moral y política de que HB es ETA y ETA es HB y son exactamente lo mismo. Ahora, de lo que se trata es de que un Tribunal determine si puede haber certeza jurídica para aplicar un tipo delictivo a una actuación de ETA. Y en eso yo ya no tengo nada que opinar.

[...]

-¿Qué espera el Gobierno de este juicio?

¹³ [Gaizka Olea](#), CE, 5 de octubre, [Arzalluz arremete contra la “intolerable presión” sobre el Supremo](#), pàg. 26.

-Que se confirme una vez más la fortaleza del Estado de Derecho en el estricto cumplimiento de la Ley. Evidentemente, el Gobierno ni condiciona ni va a condicionar la sentencia de los jueces...¹⁴

Com a aspectes a destacar, la identificació entre HB i ETA, el que equival a la condemna d'HB, ja que ETA és una organització delictiva, i la insistència en l'*estricte* compliment de la llei.

Creiem que el conjunt de citacions que reproduïrem a continuació marca un clar context condemnatori. Encara que Mayor Oreja afirmi que “nadie podrá decir que se está creando un ambiente de presión agobiante a unos jueces”.¹⁵ Determinar si la pressió fou o no “agobiante” és una tasca molt difícil, però la voluntat condemnatòria dels ministres del Govern espanyol i, com veurem, d'un bon nombre de periodistes, és evident.

1.4. SORPRESES AMENAÇADORES

Pocs dies abans del judici, Karmelo Landa va pronunciar unes paraules dirigides als magistrats durant un míting. Segons Juan José Mateos, les paraules de Landa va ser les següents:

“Los jueces españoles que nos quieren juzgar y encarcelar a los miembros de la Mesa Nacional están nerviosos”. “Y están nerviosos porque esperan sorpresas y porque tienen miedo. Claro que vais a tener sorpresas” [...]. “Los jueces que pretenden juzgarnos tienen miedo de la respuesta y de la actitud de la sociedad de Euskal Herria”, añadió Landa durante un mitin celebrado en un frontón de Bilbao, al que acudieron varios centenares de personas a escuchar a este destacado miembro de la dirección de la coalición *abertzale*.¹⁶

En canvi, Aitor Guenaga, a l'entradeta de la seva notícia, afirma que:

Herri Batasuna aseguró ayer en un mitin que los jueces del Tribunal Supremo “tiene miedo porque no saben lo que vamos a hacer y esperan una sorpresa”. En un tono que sonó amenazante, Karmelo Landa añadió que estos magistrados “tienen miedo a la respuesta y la actitud de la Mesa [de HB] y a la respuesta y actitud de la sociedad de Euskal Herria”.

Els dos fragments són molt semblants, per la qual cosa ens podem fer una idea prou

¹⁴ Isabel San Sebastián, *ABC*, 12 d'octubre, *Mayor Oreja: “Yo tengo la certeza moral y política de que ETA es HB y HB es ETA”*, pàg. 14.

¹⁵ *Agencias, DV*, 4 d'octubre, *HB acredita a 24 “observadores” extranjeros al juicio del Supremo*, pàg. 8.

¹⁶ Juan José Mateos, *EM*, 6 d'octubre, *HB advierte a los magistrados del Supremo que van a “tener sorpresas”*, pàg. 6.

aproximada de les paraules que va pronunciar el dirigent abertzale. Més o menys, Landa va manifestar que els magistrats tindran sorpreses en el judici i que tenen por a la resposta i l'actitud d'Euskal Herria (i, tal vegada, de la Mesa Nacional de HB). Tanmateix, hi ha una diferència que pot ser significativa. Guenaga fa referència al to de Landa, mentre que Mateos es limita a reproduir la cita. És interessant fixar-se que l'amenaçador no són les paraules, sinó el to. No obstant, el comentari de Guenaga és més subtil: no va ser un to amenaçador, sinó un to que “sonó amenazante”.¹⁷ El problema és que, com en el cas de la gent que s'escandalitza per alguna cosa, el que un to soni o no amenaçador depèn, en gran part, de qui rep el missatge, no de qui l'emet.

Davant d'aquestes paraules, la resposta d'alguns periòdics i dels seus articulistes va ser concloent. Per exemple, *EM* del dia següent va titular en portada que:

HB amenaza con “sorpresas” a los jueces ante los que hoy se sientan sus líderes.¹⁸

En canvi, a la pàgina 6 del mateix dia titula de la manera següent:

HB amenaza con “sorpresas” a los jueces ante los que hoy se sientan sus líderes.¹⁹

Fonamentalment, els textos són semblants. Però hi ha una diferència substancial que no passa desapercebuda. Mentre que HB amenaça amb “sorpreses” en portada, a la pàgina 6 només “adverteix” que hi haurà “sorpreses”. Des d'un punt estrictament semàntic, *advertir* una cosa i *amenazar amb* alguna cosa poden ser en alguns contextos quasi equivalents. No obstant, des del punt de vista pragmàtic (és a dir, l'ús real de les paraules en un context donat), *amenazar amb* alguna cosa remet a *amenazar* algú, que té una connotació més negativa que *advertir*. De fet, no sembla trivial que l'expressió *amenazar amb* sigui utilitzada a la portada i *advertir* aparegui a l'interior.

Però hi ha més citacions que van en la línia d'exagerar les paraules de Landa i treure-les de context. Una parla de pressió als jutges, unes altres d'amenaques als magistrats i fins de condemnar a mort els magistrats:

Acusan [los miembros de la Mesa Nacional de Herri Batasuna] a Mayor Oreja de presionar a los miembros del Tribunal, pero no consideran que sea una presión el hecho de que Karmelo Landa, uno de los dirigentes con más poder en HB, advierta a los integrantes de la Sala Segunda de que “van a tener sorpresas”.²⁰

¹⁷ Aquest cas es uno más de los que se pueden sacar a relucir en los que algunos periodistas tienden a interpretar las palabras de los dirigentes de Herri Batasuna como amenazadoras.

¹⁸ *EM*, portada del dia 6 d'octubre.

¹⁹ Juan José Mateos, *EM*, 6 d'octubre, pàg. 6.

²⁰ Carmen Gurruchaga, *EM*, 6 d'octubre, *Campaña política contra el juicio*, pàg. 8.

Mientras tanto, los componentes de la Mesa Nacional de HB no sólo amenazan a los magistrados del Supremo, sino que se presentan ante la sociedad como inocentes corderos pascuales condenados de antemano al sacrificio.²¹

La presencia de los figurantes de la mesa de HB en la sala y las amenazas de Karmelo Landa contra los jueces habían sembrado una cierta inquietud, porque las sorpresas de éstos suelen presentarse en forma de tornillería y ollas a presión. Los jueces no parecen haberse inmutado mucho, pese a lo desequilibrado de las peticiones mutuas: a los de HB les pide el fiscal ocho años per cápita, y a los jueces les pide el fiscal de HB la pena de muerte.²²

Aquests tres citacions permeten veure com les paraules de Landa va ser tretes de context i va ser clarament manipulades. Només *EM* en un editorial del dia 7 d'octubre va rectificar i, posteriorment, Pedro J. Ramírez va comentar l'error en què va incórrer dies abans:

Más allá de las incógnitas periféricas, quédenos la esperanza de que, cuando HB amenazó anteayer a los jueces con “sorpresas”, estuviera pensando sólo en argucias procesales como la que ayer planteó con tan magro éxito.²³

Y es que tal y como advirtió en nombre de sus compañeros Karmelo Landa, la vista oral contra la cúpula abertzale ha deparado significativas “sorpresas“ no sólo a los miembros del Tribunal sino al conjunto de las instituciones del Estado. Me alegro de que, por una vez, quienes interpretamos esas palabras en clave de amenaza de atentados terroristas estuviéramos equivocados y que no haya sido el amonal sino las argucias jurídicas de los abogados defensores lo que haya hecho saltar de su asiento a más de uno.²⁴

²¹ Javier Pradera, EP, 8 d'octubre, *Los disfraces de Caín*, pàg. 16.

²² Jorge M. Reverte, EPC, 7 d'octubre, *Sorpresas patriotas*, pàg. 2.

²³ Editorial, EM, 7 d'octubre, *HB: una rápida y justa resolución*, pàg. 3.

²⁴ Pedro J. Ramírez, EM, 2 de novembre, *HB pasa por el aro, HB lo pone difícil*, pág. 3. També és cert que Carmen Gurruchaga (EM, 7 d'octubre, *HB gana tiempo para intensificar la batalla política en la calle*, pág. 7) va rectificar sense reconèixer-ho explícitament:

HB cumplió con la advertencia realizada el domingo por Karmelo Landa al anunciar que “los jueces que nos van a juzgar tendrán sorpresas”. La de ayer va ser la presentación de una recusación contra el presidente de la Sala Segunda del Tribunal Supremo, José Augusto de Vega [...].

